

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA:

Kaunoksesse olevan lähetystön rap. no 1.

Ministeri Kynninen.

8/2 1932.

SUOMEN LAHETYSTÖ

N:o 92.

Riika, helmikuun 8 p:nä 1932.

SUOMEN LAHETYSTÖ		
6/24/ku. 1932		
15/2.32		
P/RAA	G. KATO	ASIA
5	C26	

Herra Ministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Kaunaksen
Lähetystön tiedonantoja N:o 1, mikä käsittää seuraavan tie-
dotuksen:

Liettuan ja Memelin alueen välisestä ristiriidasta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

P. Rymin

Herra

Ministeri Antti Kukkonen,

Ulkoasiainministeri, Helsinki.

Salainen.

SUOMEN KAUNAKSESSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 1.

R i i a ssa 8 p:nä helmi kuuta 1932.

6/24/32		32
15/2-32	72	
	OSASTI	
5	C26	

Asia: Liettuan ja Memelin alueen
välisestä ristiriidasta.

Eiliset ja tämnpäiväiset lehdet ovat tietäneet kertoa Liettuan hallituksen jyrkistä toimenpiteistä Memelin autonomisella alueella. Kenraali Merkys, alueen kuvernööri, on pannut pois viralta direktorihallituksen ja muodostanut sen tilalle väliaikaisen liettualaisista jäsenistä kokoonpannun "maaneuvoston". Direktorihallituksen presidentti Böttcher on pidätetty - syytettynä salaisista neuvotteluista vieraan vallan kanssa - ja hänen virkahuoneensa suljettu ja sinetöity. Kahdesta muusta direktorihallituksen jäsenestä on toinen, tilanomistaja Szygand, asetettu silmälläpidon alaiseksi, ja toinen, pastori Podszus, on ilmoituksen mukaan poistunut kotiaan. Lyhyesti sanoen: liettualaisen kuvernöörin, jonka ~~takana~~ on Kaunas, ja direktorihallituksen välinen ristiriita on saanut nopean ja jyrkän käänteän.

Tämä ristiriita, joka perustuu liettualais-saksalaiseen vastakohtiin, on miltei yhtä vanha kuin Memelin autonominen aluekin. Liettuan poliittisten piirien taholla on alunperin katsottu, että tämä "autonomisuus" muodostaa jonkunlaisen "kasvannaisen"

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen.
- 2) Tavallinen ja lisäksi ..... lle.
- 3) Ei tiedoituksiin.
- 4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... lle.

Liettuan valtiorakeenteessa, josta ajan ollen olisi päästävä vapautumaan. Tämä pyrkimys ohjasi aikanaan selvästi Valdemaraksen hallituksen politiikkaa, vaikka hän toimenpiteissään noudatti huomattavaa varovaisuutta, jotavastoin nykyinen Tubeliksen hallitus on osoittanut jyrkempiä otteita. Toisaalta taas on suursaksalaisuus Saksasta päin, pitäen Memelin aluetta tärkeänä saksalaisena vartiopaikkana, koettanut sekä moralisesti että taloudellisesti tukea alueen saksalaista ainesta. Liettualaisella taholla väitetään Saksasta Memeliin tulevan avustuksen nousevan vuosittain hyvin huomattaviin määriin. Tämän väitteen tukemiseksi julkaisi "Memeler Allgemeine Zeitung", joka harrastaa sovintoa Kaunaksen keskushallituksen kanssa, muutama päivä sitten facsimile-jäljennöksen kirjeestä viime lokakuun 2 p:ltä, missä "Deutsche Stiftung" Berlinissä ilmoittaa kouluneuvos Meyerille, "dass nochmals R.M.10.000;- für den bekanten Zweck zur Verfügung gestellt sind. Das Geld wird morgen nach Königsberg abgehen und wir werden Anweisung geben, dass es von dort auf Ihr Konto in Ti geleitet wird." Lähetetty summa ei ole tosin kovin suuri, mutta kirjeen sanamuoto viittaa siihen, että lähetys ei tapahtunut ensi kertaa. Liettualaisella taholla on sitäpaitsi jo ajemmin voitu osoittaa, että "Concordia"-niminen saksalainen järjestö on rahallisilla avustuksilla tukenut alueen saksankielisiä sanomalehtiä.

Ristiriidan kehittymiseen nykyiseen vaiheeseensa on vaikuttanut etupäässä kaksi tekijää: taloudellisen pulakauden synnyttämä tyytymättömyys alueen vallanpitäjiin s.o. direktorioon ja tämän "varomattomuus", käyttäkseni mahdollisimman lievästä sanaa, suhteissa Saksaan.

Yleismaailmallinen pulakausi on löytänyt lopuksi tiensä Memelin alueellekin, kohdistuen varsinkin maatalouteen. Alueen talonpoika, joka aikaisemmin on elänyt verrattain hyvissä oloissa ja jonka elintaso on ollut paljoka korkeampi kuin suurliettualaisen ammativeljensä, on maataloustuotteiden tavattoman hinnanlaskun kautta joutunut vaikeuksiin ja näkee toimeentulonsa vakavan uhan alaisena. Tyytymättömyys on kohdistunut ei ainoastaan liettualaisen, vaan osittain myös saksalaisenkin maalaisväestön keskuudessa direk-

torioon, "seimik'iin" ja koko hallintokoneistoon. "Pulakokouksissa", joita on järjestetty samaan tapaan kuin Suomessakin, on arvosteltu ankarasti direktoriota, joka "ei tee mitään" vallitsevan pulan lieventämiseksi. "Suoria sanoja" ei ole yleensä säästetty ja eräässäkin "Maatalousliiton" järjestämässä kokouksessa /Plicken/ keskusteluyksymyksen alustaja lausui: "Meille on samantekevää, tuleeko apu Venäjältä, Ranskasta tai muualta, pääasia on, että se jostakin tulee".

Kaunaksessa ei näitä tyytymättömyyden ilmauksia ole suinkaan paheksuttu, pikemmin päinvastoin. Siellä on "pulaliikkeen" katsottu muokkaavan maaperää niille lujemmille otteille direktorion suhteen, joihin siellä on vähitellen valmistauduttu. Mutta ainakin yhtä vakavan ja muodollisesti vielä otollisemman aiheen sekaantumiselle direktorion toimintaan valmisti tämä itse.

Kuten nyttemmin on selvitetty, on nim. direktorion presidentti Böttcher, ottamalla tarvittavan summan direktorion kassasta, tehnyt joulukuussa kahden muun saksalaisen luottamushenkilön kanssa matkan Saksaan, käyden neuvotteluja Postdamissa ja Berlinissä. Neuvotteluja on käyty etupäässä saksalaisten järjestöjen kanssa, mutta sitäpaitsi, kuten Liettuan lähettiläs minulle vakuutti, tietävästi myös Saksan sisäministeriössä. Matkan piti tapahtua salassa, mutta yksi emissarioista, muuan "Landwirt" häättyi rajalla antamaan Saksan Memelin-pääkonsulin antaman suosituskirjeen liettualaiselle rajavartion päällikölle, joka teki asiasta ilmoituksen Kaunakseen. Tässä suosituskirjeessä sanotaan nimenomaan, että asianomainen matkustaa "zu Verhandlungen mit deutschen Behörden nach Berlin" ja pyydetään, "da es an diesen Verhandlungen ein erhebliches deutsches Interesse besteht", eri viranomaisia "mit Rat und Tat behilflich zu sein". Asia tuli ennen pitkää julkisuuteen ja Böttcherin on täynyt myöntää tehneensä matkan Berliniin "yksityishenkilönä" ja "perehtyäkseen vientimahdollisuuksien lisäämiseen Memelin alueelta Saksaan".

Kaunaksessa ei tämän "jutun" takia ryhdytty mihinkään välittömiin toimenpiteisiin, mutta huhut hallituksen suunnitelmista kantautuivat tietenkin Memeliin saakka. Kun "pulakokouksissa" lisäk-

si alettiin vaatia "maanpetoksellista vehkeilyä" harjoittavan direktorion erottamista ja "marssia Memeliin", ryhdyttiin saksalaisella taholla lyömään hätärumpua. Tammikuun 27 ja 28 p:nä sisälisivät Saksan sanomalehdet hälyttäviä uutisia "putschin" vaarasta ja valmisteluista Memelissä ja saksalaisten suunnitellusta joukkokarkoituksesta Memelin alueelta. Liettuan taholla taas nämä uutiset dementoitiin ja Liettuan Berlinin-lähettiläs vakuutti Saksan ulkoministeriölle, "dass Litauen die Memelkonvention und das Memelstatut achten wird".

Kaunaksessa nähtävästi haluttiin välttyä ennenaikaisilta toimenpiteiltä ja odotettiin ulkoministeri Zauniuksen saapumista Genevestä, missä hänellä epäilemättä on ollut tehtävänä tunnustella maaperää Memelin sopimuksen allekirjoittajavaltojen taholla. Zauniuksen saapuminen Kaunakseen kuluvaan kuun 5 p:nä ja seuraavana päivänä tapahtunut direktorion pidättäminen tehtäviensä hoitamisesta ovat jokatapauksessa keskinäisessä asiayhteydessä. Luultavasti ei myöskään pahasti erehdy, jos otaksuu, että Liettua tässä asiassa Kansainliiton neuvostossa, jonne käsiteltäväksi Saksa jo on ehtinyt sen vaatia, ei jää yksin eikä ymmärtämystä vaille.

Liettualaisena taholla väitetään nyt jyrkästi, että mitään Memelin sopimuksen loukkausta ei ole tapahtunut. Koska kuvernöörillä on statuuttien 17 artiklan mukaan oikeus direktorion presidentin nimittämiseen, täytyy hänellä olla oikeus myös tämän erottamiseen ja ainakin tämän virantoimituksesta pidättämiseen sellaisessa tapauksessa kuin esilläoleva, jolloin tätä tullaan syyttämään maanpetoksen valmisteluista. "Mikään hallitus Liettuassa ei voi "Lietuvos Aidas'en" sanain mukaan sallia, että direktorio tai sen takana olevat piirit ajavat Liettuan valtiota ja sen suvereniteettiä vastaan kohdistettua politiikkaa. Tässä kysymyksessä ei Liettuassa ole mitään erimielisyyttä puolueiden välillä".

P. J. Keskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA:

Naunaksessa olevan lähetyksen rap. no 2.

Ministeri Kyröinen.

Riika, 20/2 1932.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
N:o 8 / 24 he. p. 1932		
26/2.32	N:o	L.M.
RYHMÄ	ALUE	ALUE
	5	C26

Herra M i n i s t e r i,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja, mikä käsittää seuraavan tiedo-
tuksen:

Liettualaisia mielipiteitä Memelin kysymyksessä.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

R. S. Rasmussen

Herra

Ministeri A n t t i K u k k o n e n,

Ulkoasiainministeriö, H e l s i n k i.

SUOMEN KAUNAKSESSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 2.

R i i a ssa 20 p:nä helmi kuuta 19 32.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 8 Kyt. No. 13 32		
26/2.32	70	LII
RYHMÄ	OPASTO	ASIA
5	C26	

Asia: Liettualaisia mielipiteitä
Memelin kysymyksessä.

Viettäessäni viikon päivät Kaunaksessa saatoinkin havaita, että Liettuan koko huomio oli kohdistunut Memelin asioihin ja nimenomaan Kansainliiton Neuvoston odotettavissa olevaan ratkaisuun. Tunnelma oli optimistinen, joskin yleensä näyttiin luultavan, että Geneven ratkaisu tulee olemaan kompromissiluontoinen. "Genevessä on vaikea saada täyttä oikeutta, mutta sen saa sen sijaan Haagissa", sanoi minulle ulkoasiainministeriön oikeudellisten asian jaostopäällikkö, ja tämän lausunnon katson saamani yleisvaikutuksen mukaan edustavan Kaunaksen yleistä mielipidettä. Genevessä katsotaan politiikan, ennen kaikkea suurpolitiikan, sanelevan päätökset, jotavastoin Haagissa - transitokysymyksessä saavutetun ratkaisun jälkeen - katsotaan Justitian yhä edelleen tekevän päätöksensä side silmillä. Kaunaksella ei niinmuodoin olisi mitään huomauttamista sitä vastaan, että Memelin asia jätettäisiin mahdollisimman täydellisenä Haagin kansainvälisen tuomioistuimen selvitettäväksi. Se merkitseisi epäilemättä Liettuan kannalta katsottuna myös voitettua aikaa ja kieltämättä heikentäisi riitakysymyksen poliittista kärkeä.

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen. ....
 2) Tavallinen ja lisäksi ..... lle.
 3) Ei tiedoituksiin. ....
 4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... lle.

Huomioonottaen sen, että oppositio Liettuassa, kuten muuallakin, mielellään näkee asiat toisessa valossa kuin hallitus, on merkillepantavaa, että se asiain nykyisessä vaiheessa on täysin asetunut hallituksen toimenpiteitten taakse Memelin alueella. "Lietuvos Zinios", kristillisten demokratioitten päälehti, nimenomaan takaa, että Liettuassa on Memelin alueen tapahtumiin nähden vain yksi mielipide. Direktorion pidättämisen virantoimituksesta katsoo se olosuhteiden vaatimaksi.

Mitä taas valtapuolueeseen, tautininkai'hin, tulee, on sen pirissa jo kotvan aikaa ollut kaksi eri suuntaa havaittavissa. Jyrkemmän suunnan mielestä olisi Memelin aluetta hallittava mahdollisimman paljon ilman "saeimikkiä", joka olisi säännöllisesti hajoitettava aina kuin se osoittaa vähänkään oppositiota keskushallitusta tai sen edustajaa, alueen kuvernöriä kohtaan t. s. harjoitettava "väsyttämispolitikkaa", jonka kautta kuvernöri tulisi määräämään asiain kulun alueella. Heidän mielestään olisi alue "puhdistettava" mahdollisimman tarkoin Saksan kansalaisista ja toisaalta voimallisesti edistettävä liettualaisten siirtymistä sinne. Tällä taholla - tukipylyäänä alueen kuvernöri, kenrali Merkys - väitetään viime aikoina vakavasti haudotun vallankaappaushankkeitakin ja sieltä on annettu apua "pulakokousten" järjestämiseen, mistä olen lähemmin tehnyt selkoa edellisessä tiedotuksessani. Maltillisempi suunta taas on tahtonut välttää ilmi ristiriita ja katsonut kehityksen vievän omalla voimallaan siihen, että Memelin alue yhä enemmän liettualaisuutuu, mikä kieltämättä ainakin maaseudulla on viime vuosina tapahtunut. Viimeiset tapahtumat ovat nyt kuitenkin vieneet siihen, että tälläkin taholla mielet ovat kääntyneet jyrkempään päin. En luule suinkaan liioittelevani sanoessani, että tämäläinen mielipiteen muutos on tapahtunut itse presidentti Smetonassa, joka tosiasiallisesti on tautininkain puoluejohtaja.

Myönnettävä myös on, että Saksan reagoiminen Memelin tapahtumiin on esiintynyt sellaisissa muodoissa, joka ei voi olla loukkaamatta jokaista liettualaista. Mielenosoitus liettualaisia ylioppilaita vastaan Berlinin eläinlääketieteellisessä opistossa, kansalaiskokoukset jyrkkine päätöslauselmineen rajaseuduilla, ris-

teilija "Leipzigin" pikaretki Pillaun edustalla, ovat herättäneet pa-
 haa verta kaikkialla Liettuassa, mutta aivan erityisesti ovat mie-
 let ärtyneet siitä ylimielisestä ja uhkailevastakin äänilajista,
 mitä Saksan lehdet ovat käyttäneet Liettuan suhteen. On kirjoitet-
 tu "kääpiökansasta", "ryövärivaltioista", "sesonkivaltakunnasta" y.
 m., mitä kaikkea Liettuassa ei aivan pian tulla unohtamaan. Tässä
 suhteessa voin viitata "Lietuvos Sinas'en" pääartikkeliin /12/II/,
 jonka loppusanat kuuluvat: "Saksan sanomalehdistö ja sen uskotut
 tiedottajat erehtyvät suuresti, jos luulevat, että Liettuan kansa
 on herkkyyttä vailla ja pian unohtaa kärsityt loukkaukset sekä kai-
 ken tämän jälkeenkään vielä tulee osoittamaan luottamusta saksalaisiin
 ja myötätuntoa heidän vaatimuksiinsa ja valituksiinsa Versailles'in
 rauhan, sotakorvausten y.m. suhteen. On kyllä totta, että sen ääni
 ei kauas kanna kansainvälisissä suhteissa. Sodan aikana saksalaiset
 myös rakastivat ylvästellä tunnuslauseella: "je mehr Feinde, desto
 mehr Ehre" - kun uusi valtio oli julistanut Saksalle sodan. Mutta
 saksalaiset itse nyt tiennevät paraiten, tuottivatko "mehr Feinde"
 sille paljoakaan iloa".

Kysyin joutuessani Kaunaksessa pitempään kahdenkeskiseen
 keskusteluun presidentti Smetonan kanssa, mitä Saksa oikeastaan
 tarkoittaa puhaltaessaan Memelin ristiriitaa ilmieliekkiin. "Meille
 liettualaisille", vastasi hän, "on asia jokseenkin selvä. Saksa tah-
 too alottaa Versailles'in rauhan aluemääräysten rikkomisen ja kat-
 soo parhaaksi alottaa sen juuri Memelin alueesta, koska se pitää
 meitä heikompina muita. Mutta katsotaan nyt, mitä siitä tulee".

P. S. H. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 8ⁿ

OSASTO: C26.

ASIA:

Ruunaksessa olevan lähetysten rap. no 3.

Ministeri Kyröinen.

Riihimäki, 1/4 1982.

SUOMEN LAHETYSTÖ

N:o 211.

Riika, huhtikuun 2 p:nä 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
12/242/ae 11.32		
8/4-32	9	LIL
RYHMÄ	LUOKA	LAJI
5	C26	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Kaunak-
sen Lähetystön tiedonantoja N:o 3, mikä käsittää seuraavan
tiedotuksen:

Muan keskustelu Liettuan ja Memelin alueen
välisestä ristiriidasta.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Lyytikäinen

Herra Ulkoasiainministeri

Vapaaherra A. S. Y r j ö - K o s k i n e n,

H e l s i n k i.

S U O M E N KAUNAKSESSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 3.

R i i a ssa 1 p:nä huhti kuuta 1932.

12 242 ka. 11 82	
7/4. 32	9
RYHÄ	23A
5	C26

Asia: Muuan keskustelu Liettuan ja
Memelin alueen välisestä ristiriidasta.

Jouduttuani eilispäivänä pitempään keskusteluun erään liettualaisen, maansa politikkaa hyvin tuntevan henkilön kanssa, johon keskustelun Liettuan ja Memelin autonomisen alueen väliseen ristiriitaan. Puhetoverini, jonka nimeä en tässä yhteydessä tahdo mainita, esitti tällöin seuraavaa.

Kuluvana vuonna tapahtuneet Liettuan lujat otteet sen suhteissa Memelin alueeseen, kuten Böttcherin direktorion virasterottaminen, Simmatišen lojaalisen direktorion muodostaminen ja maapäivien hiljan tapahtunut hajoittaminen Simmatišelle ja hänen työtovereilleen annetun epäluottamuslauseen jälkeen, merkitsi puhetoverini mielestä sitä, että Liettua lopultakin tahtoo saada selvyyttä sille kiusalliseksi käyneeseen "Memelin kysymykseen". Tässä mielessä on Kaunaksessa myös käyty valmistelemaan Memelin statuuttien täydennykseksi ja selvitykseksi lakiehdotusta, joka voimaan tultuaan voisi estää Kaunaksen keskushallituksen ja Memelin saksalaisten väliset kahnaukset. Kieltämätön tosiasia nim. on, että Memelin statuuteille on annettu siksi epämääräinen asu, ja niihin jätetty siksi suuria

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen

- 1) Tavallinen. .... lle.
 2) Tavallinen ja lisäksi ..... lle.
 3) Ei tiedoituksiin. .....
 4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... lle.

aukkoja, että niitä voi tulkita useissa tapauksissa niin suuntaan kuin toiseenkin. Uuden lain, jota nimitetään "Memelin statuuttien toimeenpanon valvontalaiksi", on luonnollisesti voimaanastuakseen saatava allekirjoittajavaltojen hyväksyminen ja tässä suhteessa lie-
nee Kaunas jo ollut kosketuksessa näiden kanssa. Syntyneiden riitai-
suuksien ratkaisemista varten edellyttää suunniteltu laki määräyksen
erikoisen statuutti- eli kompetenssioikeuden asettamisesta, joka is-
tuisi Kaunaksessa ja jonka kokoonpanon muodostaisi kaksi liettualais-
ta ja kaksi memeliläistä jäsentä Liettuan korkeimman oikeuden presi-
dentin toimiessa sen puheenjohtajana. Tämän laitoksen kautta voitet-
taisiin kertojani sanain mukaan paljon aikaa ja "estettäisiin vieras-
ten sekaantuminen Liettuan sisäisiin asioihin".

Mitä tulee nyt esilleolevien riitakysymysten siirtämiseen
Haagin Kansainvälisen Tuomioistuimen ratkaistaviksi, ei kertojani
mielestä tämä vaatimus tule Liettuan taholta kohtamaan mitään sanot-
tavaa vastustusta, joskaan se "Liettuassa vallitsevan käsityksen mu-
kaan ei olisi tarpeellista". Suursaksalaisella taholla esitetty aja-
tus siitä, että Böttcherin direktorion erottamiskysymys jätettäisiin
erikoisen arbiterin ratkaistavaksi, saattoi kertojani mielestä myös-
kin tulla kysymykseen. Tällöin ei Liettua kuitenkaan missään tapauk-
sessa tulisi arbiteriksi hyväksymään enemmän Ruotsin kuningasta kuin
Hollannin kuningatarakaan, joita sanomalehdissä on mainittu ehdokkai-
na, sillä nämä molemmat ovat "selvästi saksalaisystävällisiä". Liet-
tuan kannalta katsoen taas saattaisivat tulla arbiterina kysymykseen
Suomen tasavallan presidentti ja sveitsiläinen Motta, joiden puolueet-
tomuudesta ja oikeamielisyydestä Liettuassa ollaan vakuutettuja.

Kertojani esityksen mukaan ei Liettuassa ole olemassa mi-
tään erimielisyyttä hallituksen viimeaikaisten toimenpidetten suhteen
Memelin alueella. Niiden tarpeellisuudesta on kaikilla liettualaisilla
puoluerajoihin katsomatta sama käsitys. Ljaudininkain sanomalehdissä
vain on moitittu hallitusta siitä, että se aikoinaan hyväksyi ja ni-
mitti Böttcherin direktorion puheenjohtajaksi, vaikka tämän sopimatto-
muus toimeensa piti olla kaikille tunnettu asia. Hallitus ei kertojani
tietämän ollut viime aikoina ottanut ainoatakaan askeletta Memelin
asiassa tarkoin sitä harkitsematta ja neuvottelematta hallitusta lä-

hellä olevien henkilöiden kanssa. Ennen maapäivien hajoitusta esim. oli neuvotteluihin Kaunakseen kutsuttu Liettuan lähettäjä Berliinistä ja Lontoosta. Paraikaa käydään siellä Memelin asioissa neuvotteluja, joihin ottaa osaa alueen kuvernööri, kenraali Merkys, direktorion puheenjohtaja Simmatis ja taloudellisten piirien edustaja m.m. Memelin kauppakamarin puheenjohtaja Jahn /Suomen Memelin-konsuli.

Kysymykseeni, missä määrin Memelin kysymyksen kärjistyminen tulee vaikuttamaan Liettuan ulkopolittiseen orientoitumiseen, katsoi puhetoverini vielä olevan vaikea mitään varmaa vastata. Kyllästyminen ja tyytymättömyys Saksan politiikkaan on kuitenkin huomattavan suuri niissäkin piireissä, jotka ovat olleet saksalaisystävällisiä. Tätä tyytymättömyyttä ei suinkaan ole vähentänyt eräiden saksalaisten taloudellisten järjestöjen vaatimukset Liettuan taloudellisesta boikotista ja erinäisten saksalaisten liikkeiden kirjeet liiketuttavilleen Liettuassa, joissa ilmoitetaan liikeyhteyden "katkeavan siihen saakka, kunnes Memelin kysymys on järjestetty". Suursaksalaisten sanomalehtien Liettuasta käyttämä kieli /olen siitä jo ajemmin esittänyt esimerkkiä/ sekä "pienessä rajaliikenteessä" Saksan puolella tehdyt vaikeudet ovat lisäksi närkästyttäneet monia sellaisia, jotka itse Memelin kysymyksessä ovat herkkyyttä vailla.

Näkyvänä merkinä halusta uuteen orientoitumiseen on mainittava Kaunaksen kauppakamarin puheenjohtajan Dobkevicius'en ja presidentti Smetonaa lähellä olevan tri Itschas'en artikkelit "Lietuvos Sinas'issa". Edellinen katsoo Liettuan näihin asti olleen vaarallisessa taloudellisessa riippuvaisuussuhteessa Saksaan, minkä vuoksi syntynyt konflikti pakottaa liettualaiset nyt avaamaan silmänsä ja etsimään uusia taloudellisia suhteita Ranskasta, Belgiasta ja Englannista, mutta etenkin viimeainitusta. Jälkimmäinen katsoo, että Liettuan on sivuuttamalla Saksa pyrittävä sekä taloudellisiin että kulttuurisuhteisiin Länsi-Euroopan kanssa sekä sitäpaitsi otettava harkinnan alaiseksi tähänastinen politiikkansa Puolaan nähden. Tämä Itschas'en kirjoitus on tavannut vastakaikua ainakin kahdessa Vilnan lehdessä. Toinen niistä, "Kurjer Wilenski", lausuu iloitsevansa siitä tarkokkuudesta, jota liettualaiset ovat osoittaneet Memelin kysymyksen

suhteen ja huudahtaa kirjoituksensa lopuksi: "Hyvä, Merkys! " "Prze-
glad Wilenski" taas katsoo nyt tulleen sopivan hetken Puolan ja Liet-
tuan lähenemiseen, johon Puolan olisi otettava, koska Vilna on sen
hallussa, ensi askel.

Kertojani käsityksen mukaan ei Puola kuitenkaan vielä ole
valmis tarjoamaan Liettualle sellaista sovintoa, johon tämä voisi
suostua. Vilnan kysymys voi kuitenkin olosuhteiden pakosta menettää
joksikin aikaa kärkensä, mutta "Liettuan kansa ei koskaan tule luo-
pumaan oikeudestaan Vilnaan".

P. J. Kinnunen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA:

Maunaksessa olevan lähetystön rap. no 4.

Ministeri Byström.

11/5 1932.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 320.

Riika, toukokuun 11 p:nä 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No.	15/242/pe.	1.32
17/5.32		
5	026	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Kauhaksen Lähetystön tiedonantoja No. 4, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Memelin maapäivävaalien tapahduttua.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. S. Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri

Vapaaherra A. S. Yrjö - Koskinen,

Helsinki.

SUOMEN KAUNAKSESSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 4.

R i i a ssa 11 p:nä touko kuuta 19 32.

ULKOASIAIN	
N:o 157242	17/5.32
5	C26

Asia: Memelin maapäivävaalien
tapahduttua.

Memelin autonomisella alueella toimitettiin maapäivävaalit kuluvan kuun 4 p:nä, kuten aikaisemille maapäiville maaliskuun 22 p:nä osoitetussa hajotuskirjelmässä oli määrätty.

Mielenkiinto vaaleihin oli tällä kertaa erinomaisen suuri ja varmastikin suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Vaaleihin otti osaa hieman yli 95 % äänioikeutetuista. Huolimatta suuresta kiihtyneisyydestä sekä puolella että toisella, mikä oli ehtynyt ilmaantua vaalikokousten ja puhetilaisuuksien häiritsemisinä pitkin maaseutua, sujuivat vaalit alueen kaikissa 205 äänestyspiirissä ilman minkäänlaisia välikohtauksia.

Vaaleissa annetut äänet jakautuvat eri puolueiden välillä seuraavasti:

Memelin kansanpuolue	17,650	v. 1930	13,709
Maatalouspuolue	22,819	"	15,810
Sosialidemokratit	4,921	"	6,880
Memelin työväenpuolue /kommunistit/	5,271	"	2,062
Liettualaiset talonpojat	4,908	"	6,880

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen. _____ lle.
 2) Tavallinen ja lisäksi _____ lle.
 3) Ei tiedoituksiin. _____
 4) Ei tiedoituksiin, mutta _____ lle.

Virka- ja työmiehet	7.055	v. 1930	1,961
Hajaryhmät	897	"	2,452

Annetuista 64,888 äänestä tuli niinmuodoin n.s. suurliettualaisten puolueiden hyväksi, joiksi voidaan lukea ainoastaan 3 viimemainittua, vain 12,860 ääntä, jotavastoin oppositiopuolueet saavuttivat yhteensä 50,661 ääntä.

Näiden vaalitulosten perusteella tulevat uusien maapäivien edustajapaikat jakautumaan seuraavasti:

Memelin kansanpuolue	8	v. 1930	8
Maatalouspuolue	11	"	10
Sosialidemokratit	2	"	4
Memelin työväenpuolue /kommunistit/	3	"	2
Liettualaiset talonpojat	2	"	4
Virka- ja työmiehet	3	"	1
Hajaryhmät	-		-

Tämä tulos merkitsee sitä, että uusilla maapäivillä tulee säilymään status quo ante s.o. suurliettualaisten ja oppositioryhmiä keskinäinen suhde jää täysin ennallaan: edellisillä tulee niitä olemaan edelleen 5, ja jälkimmäisillä 24 edustajaa.

Itse Memelin oppositiopuolueillekin on tämä tulos ollut yllätyksellinen, mutta sitä yllättävämpi se on ollut Kaunakselle, jossa pidettiin selvänä, että uudet maapäivät saavat entistä liettualaisystävällisemmän leiman. Suurliettualaisten edustajain lukumäärän odotettiin joka tapauksessa jossain määrin kasvavan. Yksinpä varovainen pääministeri Tubeliskin oli vaalien aattona lausunut lähettiläs Reutersvärdille, että arvioiden mukaan liettualaisten puolueiden pitäisi saada ainakin 5 - 6 uutta paikkaa maapäivillä. Yleensä lienee Kaunaksen määräävissä piireissä laskettu, että liettualaiset puolueet tulevat yhdessä muodostamaan maapäivien suurimman ryhmän ja voivat niinmuodoin asettaa ehdokkaat sekä maapäivien puhemieheksi että direktorion puheenjohtajaksi. Tällaisen tuloksen saavuttamista pidettiin erikoisen tärkeänä ja toivottavana, koska sen kautta olisi voitu muulle maailmalle osoittaa, että keskushallituksen viimeaikaisten toi-

menpiteiden takana oli huomattava osa Memelin alueen väestöä. "Memeler Dampfbootin" lausuman mukaan laskettiin myös, "että liettualainen vaalivoitto useammassa kuin yhdessä suhteessa tulisi vaikuttamaan Haagin tuomioistuimen ratkaisuun ja nimenomaan niin, että tämä ratkaisu tulisi käymään Liettualle suotuisaan suuntaan".

Oli luonnollista, että suurliettualaisuuden kärsimän vaalitappion synnyttämä tyytymättömyys kohdistui ensi sijassa alueen kuvernööriin, kenraali Merkys'een, joka on edustanut jyrkkää liettualaista suuntaa Memelin asiassa ja joka optimismillaan epäilemättä on johtanut keskushallitusta liiallisiin toiveisiin. Saavuttuaan kahden päivän kuluttua vaaleista Kaunakseen ja nähtyään, että luottamus häneen oli siellä horjahtanut ja että maapäivien uudelleenajoittaminen - millä hän oli vielä vaalien aattona sanomalehdille antamassaan haastattelussa uhanut - ei enää tulisi kysymykseen, hän pyysi jättää paikkansa käytettäväksi, mihin pyyntöön myös presidentti Smetona välittömästi suostui, joskin tapahtunutta ratkaisua pidettiin seuraavaan päivään salassa.

Kysymys Merkys'en seuraajasta haluttiin kuulemani mukaan "polittisen pulan välttämiseksi" ratkaista välittömästi, mutta on tästä huolimatta edelleen avoin. Ehdokkaina on mainittu Liettuan Berlinin- sotilasasiainmies, eversti Skirpa, Tukholman-lähettiläs Savickis, jota tämänpäiväinen "Memeler Dampfboot" näyttää pitävän sopivana ehdokkaana ja sisäministeriön kansliapäällikkö, eversti Stenzel. Tällä hetkellä lienee viimeainituilla, jota pidetään hyvänä hallinnollisena kykynä ja joka henkilökohtaisesti on erittäin suosittu Kaunaksessa, suurimmat mahdollisuudet tulla Memelin kuvernööriksi.

Mitä muita seurauksia Memelin maapäivävaaleilla tulee olemaan, siitä on vaikea vielä mitään varmuudella päätellä. "Lietuvos Aidas" lausuu kehoituksen "parempaan keskinäiseen ymmärtämykseen" ja määrävällä taholla Kaunaksessa on epäilemättä entistä sovinnollisempi suunta pääsemässä voitolle. Siitä että

jotain on tekeillä, on myös todistuksena toissapäivänä aloitettu ja eilen päättynyt suuri lähettiläskonferenssi, johon ovat ottaneet osaa Liettuan lähettiläät Berlinistä, Lontoosta, Parisista, Moskovasta, Tukholmasta ja Riiasta.

P. J. Heikkinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA: _____

Kaunaksessa olevan lähetyksen rap. no 5.

V.a. Asiant. Kahelin.

6/6 1932.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 387.

Riika, kesäkuun 6 p:nä 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No	19/243/ae	D. 13 92
10/6-32	No	Liit.
RYHMÄ	LUKUNO	ASIA
5	Cab.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja No.5, mikä käsittää seuraavan tie-
dotuksen:

Liettualais-latvialaiset taloudelliset neuvottelut.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

H. Hakala

V.a. Asiainhoitaja.

Herra Ulkoasiainministeri

Vapaaherra A. S. Yrjö - Koskinen,

Helsinki.

Salainen.

SUOMEN KAUNAKSESSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 5.

R i i a s s a 6 p:nä kesä kuuta 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
19/6-32 D. 13 32		
10/6-32	9	LIIL
RYHMÄ	LUKKO	ASIA
5	C26.	

Asia: Liettualais - latvialaiset
taloudelliset neuvottelut.

Viime kuluneen kuun 23 p:nä alkoivat täällä liettualais - latvialaiset taloudelliset neuvottelut. Liettualaiseen delegatioon kuuluivat, puheenjohtajana, johtaja Dobkewitsch sekä johtajat Norkaitis ja Kusminski. Latvialaisen delegation jäsenenä olivat; kansanedustaja K. Ulmanis, johtajat Munters ja Kazen sekä varajohtaja Salnajs.

Liettualaiset ovat olleet tyytymättömiä täällä vallitseviin tuonti- ja valuuttasäännöstelyihin. Latvian vientiä Liettuaan eivät ole haitanneet tällaiset säännöstelyt, Liettua kun ei ole sellaisiin ryhtynyt. Näin ollen Liettuan tuonti tänne on joutunut yksipuolisesti kärsimään. Puheenaolevat neuvottelut tähtäsivät kyseessä olevan suhteettomuuden tasoittamiseen. Ennen liettualaisen valtuuskunnan lähtöä Kaunaksesta lausui sen puheenjohtaja herra Dobkewitsch, että valtuuskunnan oli sataprosenttisesti saatava vaatimuksensa täyteen. Tämä ei ilmeisestikään sananmukaisesti ole käynyt toteen, mutta kaikesta päättäen neuvottelujen kuluessa on päästy sellaiseen yhteisymmärrykseen, että liettualaiset saattanevat olla kutakuinkin tyytyväisiä, joskaan heidän vaatimuksensa, lyhyesti lausuttuna: mahdollisimman vapaa kaupallinen kanssakäyminen, ei kai aivan heidän toivomustensa mukaan ole päässyt toteutumaan. Latvialaiset lienevät olleet

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen

suostuvaisia enemmänkin taipumaan, mutta on heidän ollut otettava huomioon täällä vallitsevat säännöstelysysteemit, joitten muotoja heidän tietysti on toisten valtojen tähden ollut koetettava noudattaa.

Liettualais-latvialaisten neuvottelujen tähänastisena tuloksena on noottienvaihdolla vahvistettu väliaikainen järjestely ja kuluun kuun 22 päivään mennessä on vielä avoinna olevat kysymykset järjestettävät. Sanottu noottienvaihto tapahtui viime lauantaina, kuluun kuun 4 p:nä. Neuvotteluissa keskusteltiin ja koetettiin päästä yhteisymmärrykseen ennen kaikkea yleisen tavarainvaihdon järjestelystä, valuutansaantivaikkeuksien poistamisesta ja rajakaupan järjestelystä. Oheellinen liettualainen nootin jäljennös valaisee neuvottelujen tuloksia. Ilman tuontisäännöstelykomissionin lupaa saa Liettuasta tuoda Latviaan aikana ennen kesäkuun 22 päivää 1932 Liettuan -Latvian kauppasopimuksen marraskuun 24 p:ltä 1930 liittyvässä listassa B. /kauppasopimus seuraa liitteenä/ lueteltuja tavaroita, kunhan ne vain rekisteriöidään asianomaisissa tullitoimistoissa. Mikäli joillekin näille tavaroille myöhemmin sovitaan asetettavaksi kontingentit lasketaan kulloinkin kyseessäolevasta kontingentista pois näin tuotettu tavaramäärä. Oheelliseen noottiin liittyvässä listassa mainituille tavaroille samoinkuin muille B-listassa mainitsemattomille liettualaisille tavaroille asetetaan vuosikontingentit, ei kuitenkaan enempää kuin 75% kulloinkin kyseessäolevan tavarannin viimevuotisesta tuontimäärästä Liettuasta Latviaan. Kunnes tästä päätetään, ei kuitenkaan kauempaa kuin 22 päivään kuluva kuuta, sovelletaan väliaikaisesti samaa menettelyä kuin B-listassa lueteltuihin tavaroihin nähden.

Valuuttakysymyksessä tultiin sellaiseen ratkaisuun, että valuuttaa myönnetään Liettuasta kontingenttien rajoissa tuotujen tuotteitten maksamiseksi, jos kulloinkin esitetään alkuperätodistus, tullikuittaus ja lasku. Kuten oheellisesta nootista selviää katsotaan, ett'ei Liettua ryhdy säännöstelytoimenpiteisiin Latviasta tuotuihin tavaroihin ja niistä suoritettaviin maksuihin nähden.

Kontingenttien lopullinen määrääminen samoinkuin rajakaupan lähempi järjestely jäivät vielä avoimiksi. Mitä rajakauppaan tulee lie-

nee keskusteltu erikoisten raja-rahamvaihtopaikkojen järjestämises-
tä maksusuoritusten helpottamiseksi. Rajakauppa ei lankea tuontisään-
nöstelyn piiriin. Mitä tulee rajakaupasta aiheutuvien maksujen suo-
rittamisensiihen asti kunnes asiasta lähemmin sovitaan, mainittakoon,
että kysymyksessäolevat maksut ovat pieniä ja että latvialaiselta ta-
holta lienee osoitettu hyvää tahtoa olla tuottamatta tässä suhteessa
vaikeuksia.

V. A. Asiainhoitaja

V.a. Asiainhoitaja.

Légation de Lithuanie.

N:o 360.

Monsieur le Ministre,

J'ai l'honneur de porter à la connaissance de Votre Excellence que le Gouvernement lithuanien a approuvé les dispositions suivantes visant un régime provisoire à établir pour le règlement des échanges économiques entre la Lithuanie et la Lettonie:

1. Jusqu'à la conclusion d'un accord définitif au sujet de l'application aux produits lithuaniens du système de réglementation de l'importation en Lettonie, mais pas au delà du 22 juin 1932, les bureaux de douane lettons laisseront entrer les produits énumérés à la liste "B", annexée à l'Accord commercial du 24 novembre 1930, sans exiger dans chaque cas particulier la permission de la Commission pour la réglementation de l'importation. Les quantités des marchandises ainsi importées seront enregistrées par les bureaux de douane et dans le cas où pour lesdits produits des contingents annuels seraient établis par l'accord envisagé les quantités importées seront déduites desdits contingents.

2. Pour les produits énumérés à la liste ci-jointe et pour d'autres produits lithuanien d'exportation non énumérés à la liste "B" susmentionnée des contingents annuels ne dépassant pas 75 % de l'importation desdites marchandises de Lithuanie en Lettonie au cours de l'année 1931 seront établis. Jusqu'à la conclusion de l'accord y relatif, mais pas au delà du 22 juin 1932, le régime prévu à l'alinéa/1. sera provisoirement appliqué aux produits susvisés.

3. Considérant que les produits lettons sont

Son Excellence

M. Ch. Z a r i n e ,

Ministre des Affaires Etrangères

R i g a .

pas soumis en Lithuanie à des restrictions relatives à l'importation et au commerce des devises, les autorisations d'acquisition et d'exportation des devises pour le paiement des produits lithuaniens importés en Lettonie dans les limites des contingents ne seront pas refusées, pourvu que chaque transaction commerciale soit prouvée à l'aide de certificats d'origine de quittances douanières et de factures.

4. En outre j'ai l'honneur d'informer Votre Excellence que le Gouvernement lithuanien a pris acte de l'article 5 de la Circulaire du Département de douane du 4 mars 1932, sous le Nr.45, contenant la liste des marchandises et colis que les dispositions sur la réglementation de l'importation ne concernent pas, lequel y fait comprendre les

"marchandises, importées par voie de terre aux
"bureaux de douane pour le commerce de la
"zone frontière".

Veillez agréer, Monsieur le Ministre, les assurances de ma très haute considération.

pas. Br.Dailide.
Envoyé Extraordinaire et
Minister Plénipotentiaire
de Lithuanie.

L i s t e .

1. Poulains
2. Veaux
3. Espèce ovine
4. Porcs
5. Porcelets
6. Dindons
7. Canards
8. Poulets
9. Volaille tuée
10. Gibier mort
11. Lait frais
12. Crème aigre
13. Orge
14. Avoine
15. Vesce
16. Pois
17. Pois chiches
18. Sarrasin
19. Fèves
20. Champignon frais
21. Divers légumes frais
22. Fraises fraîches
23. Peaux de mouton sèches et brutes
24. Peaux de chèvre, sèches et brutes
25. Peaux de veau, sèches et brutes
26. Peaux de l'espèce bovine, sèches et brutes
27. Peaux de chevaux et de poulain, sèches et brutes
28. Peaux de lièvre
29. Peaux de putois
30. Peaux d'écureuil
31. Peaux de renard
32. Peaux de martre
33. Autres peaux pour fourrures
34. Os, cornes et sabots
35. Superphosphates
36. Plumes et duvets
37. Soies de porc, apprêtées
38. Soies de porc, non apprêtées
39. Déchets de soies de porc
40. Grin animal
41. Balle de céréales
42. Son de seigle
43. Son de froment
44. Tourteaux
45. Semences de trèfle
46. Semences de fléole
47. Semences de lupin
48. Graines de lin
49. Cellulose
50. Bois de chêne en grume
51. Bois de tremble en grums
52. Bois de pin en grume
53. Bois de frêne en grume
54. Bois de sapin en grume
55. Bois de bouleau en grume
56. Bois d'aulne en grume
57. Bois sciés
58. Tringles
59. Planches
60. Poutres
61. Ferraille
62. Laine brute
63. Filasse de lin
64. Etoupe de lin
65. Déchets de lin
66. Boyaux, estomacs, vessies et écharnures
67. Chiffons /drilles/ déliés.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA:

Kaupassessa olevan lähetyksen rap. 6.

Ministeri Bymanin.

11/6 1932.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 410.

Riika, kesäkuun 11 p:nä 1932.

ULKOASIAINMINISTERI		
No	20243	13/6 32
13/6.32	No	LML
5 C26		

Herra Ulkoasiainministeri,

5 C26

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Kauden Lähetyksen tiedonantoja No. 6, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Liettuan ja Suomen välisestä kaupasta v.v. 1928 - 1931.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. S. Rönkä

Herra Ulkoasiainministeri

Vapaaherra A. S. Yrjö - Koskinen,

Helsinki.

SUOMEN KAUNAKSESSA OLEVA LÄHETYS.

RAPORTTI n:o 6.

Riiassa 11 p:nä kesä kuuta 1932.

20 248/ae : 32
13/6 - 32

RHAKA	OSASTO	ASIA
5	C26.	

Asia: Liettuan ja Suomen välises-
tä kaupasta v.v. 1928 - 31.

Kuten Lähetystö on Ministeriölle jo useampaan otteeseen ilmoittanut, tullaan Liettuan taholta joko irtisanomaan Suomen ja Liettuan välillä noottienvaihdolla lokakuun 6 p:nä 1928 tehty väliaikainen kauppasopimus tai, mikä on todennäköisempää, ehdottamaan sen korvaamista vakinaisella kauppasopimuksella, mikä avaisi entistä suurempia mahdollisuuksia Liettuan viennille Suomeen, joka parina viime vuonna on supistunut miltei olemattomiin. Tämä Liettuan odotetavissa oleva toimenpide ei ole mielestäni mitenkään käsitettävä "epäystävälliseksi teoksi" Suomea vastaan, vaan muodostaa se osan voimassa olevien kauppasopimusten päätetystä revidoinnista niiden maiden kanssa, joihin nähden Liettualla on passiivinen kauppataase.

Asiain näin ollen katsomalla olevan syytä esittää tietoja Suomen ja Liettuan välisen kaupan kehityksestä neljänä viimeisenä vuonna s.o. kauppasopimuksen solmimisvuonna ja sitä seuranneina kolmena vuonna, jolloin kauppasopimuksen merkitys kummallekin maalle on ollut nähtävänä.

Liettualaisen tilaston mukaan on Suomen ja Liettuan välinen kauppavaihto mainittuina vuosina tonneissa ja liteissa ollut

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

seuraava:

	<u>Vienti Suomeen:</u>		<u>Tuonti Suomesta:</u>	
	T.	1000 Lt.	T.	1000 Lt.
v. 1928	23,1	18,8	369,0	654,0
v. 1929	300,1	286,8	7.710,8	1.601,9
v. 1930	-	2,4	9,069,2	2.230,6
v. 1931	17,0	4,5	15.244,6	1.772,1

Laatuunsa nähden jakantui Liettuan vienti Suomeen mainittuina vuosina seuraavasti:

	v. 1928	v. 1929	v. 1930	v. 1931
	1000 Lt.	1000 Lt.	1000 Lt.	1000 Lt.
lumpuja	18,3	-	-	-
nimittämättömiä tavaroita	0,3	1,8	2,4	4,5
harjaksia	0,2	-	-	-
pellavansiemeniä	-	285,0	-	-

Liettuan tuonti Suomesta jakantui laatuunsa nähden mainittuina vuosina taas seuraavasti:

	v. 1928	v. 1929	v. 1930	v. 1931
	1000 Lt.	1000 Lt.	1000 Lt.	1000 Lt.
kumitavaraa	275,2	811,6	884,8	701,9
rikkikiisua	-	278,3	269,0	423,1
puuvillakankaita	184,0	238,1	811,6	219,0
paperia	76,0	93,0	34,9	218,3
nimittämättömiä raaka-aineita	33,6	7,1	22,9	-
nimittämättömiä valmiita teoksia	20,2	9,7	25,8	46,5
sementtiä	17,1	-	-	-
saippuaa	15,7	13,5	5,1	7,6
silliä	14,6	-	-	-
maanviljelyskoneita	11,8	2,9	28,5	32,9
jalkineteoksia	1,4	43,8	47,5	37,9
painotuotteita	0,6	11,1	2,3	1,4
rauta- ja terästeoksia	0,4	1,4	-	0,9
nimittämättömiä ruokatavaroita	0,3	-	-	1,0
koneita ja laitteita	0,2	14,5	70,9	5,4

	v. 1928 1000 Lt.	v. 1929 1000 Lt.	v. 1930 1000 Lt.	v. 1931 1000 Lt.
villakankaita	0,1	-	0,7	1,0
korutavaraa	0,1	-	0,2	0,1
moottoreja	-	38,6	14,8	46,1
rasvoja	2	20,6	-	-
kemiallisia tuotteita	-	11,8	0,1	13,2
superfosfaattia	-	18,7	-	-
autonosia	-	1,2	-	0,1
polkupyöriä	-	-	0,8	7,6

Kuten ylläolevista numeroista näkyy, on Liettuan vienti Suomeen käsittänyt kahtena viime vuonna vain "nimittämättömiä tavaroita" ja niitäkin aivan mitättömän määrän. Lumppuja ja harjaksia esiintyy vain v:n 1928 viennissä ja pellavansiemeniä v:n 1929 viennissä Suomeen. Tällä ei kuitenkaan ole sanottu, että sanottujen tavarain vienti Suomeen tosiasiallisesti olisi ollut pysähdyksissä jälkeen v:n 1929. Päinvastoin on mahdollista, jopa todennäköistäkin, että näitä tavaroita on viety joko Saksan tai Latvian kautta Suomeen. Aihetta tälläiseen otaksumaan antaa m.m. se seikka, että Suomen Kaukaksessa oleva konsulinvirasto esim. v. 1931 on vahvistanut 7 todistusta lumppujen asianomaisesta desinfioimisesta vientiä varten, mikä näin ollen luonnollisesti olisi tullut suuntautua Suomeen.

Mitä vastaisuuteen tulee, saattavat Liettuan vientitavaraina Suomeen - huomioonottaen että Liettua on näihin asti ollut yksinomaan maatalousmaa - tulla kysymykseen pellavasiemenien, harjak-sien ja lumppujen ohella etupäässä vilja ja pellava. Suomalaisella taholla on aikaisemmin valitettu, että Liettuan vilja on liian kostea ja pellava huonosti lajiteltua, mutta nyttemmin ei kuulemani perusteella näihin moitteisiin enää pitäisi olla paljoakaan aihetta.

Liettuan tuonti Suomesta, kuten edelläesitetyt tilastinumerot osottavat, käsittää huomattavan määrän nimikkeitä, joskin niiden tuontimäärät jäävät yleensä melko mitättömiksi. Ne tuotteemme, joiden voi katsoa saavuttaneen jonkunlaisen aseman Liettuan markkinoilla, ovat kumitavarat, puuvillakankaat, rikkikiisu ja paperi. Muista tuotteista ansaitsevat huomiota vielä jalkineiteokset, maanviljelys- ja meijerikoneet, moottorit ja kemialliset tuotteet.

Mahdollisissa kauppasopimusneuvotteluissa olisi näin ollen mielestäni ensi sijassa pidettävä silmällä, että mainittujen tuotteidemme menekkimahdollisuudet eivät tulisi vähenemään. Paperin suhteen on tosin otettava huomioon, että sen menekki Liettuaan joka tapauksessa vähenee niin pian kuin Tultikkätrustin valmistumaisillaan oleva paperitehdas alkaa työskennellä, minkä jälkeen ainoastaan määrätyt paperilajit voivat tulla vientitavaranaamme kysymykseen. Mahdollisuuden mukaan olisi neuvotteluissa myöskin kiinnitettävä huomiota saippuateollisuutemme ja polkupyöräteollisuutemme etuihin, mille viimeainitululle merkeistä päättäen Liettuan markkinat voivat ainakin jossain määrin avautua.

P. Kuningas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA: .....

Maunaksessa olevan lähetystön rap. no 7.

Ministeri Byström.

Helsinki, 15/8 1932.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 551.

Riika, elokuun 17 p:nä 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
23 / 244 / ac. 1932		
19/8.32	2	111
		ACIA
5	C26	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Kauhaksen Lähetystön tiedonantoja N:o 7, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Liettuan-Memelin ristiriidan ratkaisusta Haagissa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

B. Ryssinen

Herra Ulkoasiainministeri

Vapaaherra A.S. Yrjö-Koskinen,

Helsinki.

Salainen.

SUOMEN KAUNAKSE-SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 7.

R i i a ssa 15 p:nä elo kuuta 1932.

KÄSITTELYKÄSIKIRJA		
23/244 no. 13 87		
9/8.32	9	100
RANSKA	EUROPA	ASIA
5	C26	

Asia: Liettuan - Memelin risti-
riidan ratkaisusta Haagissa.

Kuluvan kuun 11 p:nä Haagin Kansainvälinen Tuomioistuin julisti mielenkiinnolla odotetun päätöksensä tunnetussa jutussa Memelin autonomisen alueen statuuttien tulkinnasta, jonka allekirjoittajavaltiot Englanti, Ranska, Italia ja Japani viime huhtikuun 11 p:nä olivat Liettuaa vastaan panneet vireille sen toimenpiteiden johdosta Memelin alueella. Näistä jyrkistä toimenpiteistä ja niiden saattamisesta sittemmin Kansainliiton Neuvoston käsiteltäväksi olen yksityiskohtaisesti tehnyt selkoa tiedotuksissani N:o 1 ja 2, joten niiden relatoiminen tässä yhteydessä ei liene tarpeellista.

Haagin tuomioistuimen vastattavaksi oli allekirjoittajavaltojen puolesta jätetty seuraavat kuusi kysymystä:

- 1/ Onko Memelin alueen kuvernöörillä oikeus erottaa virastaan direktorion puheenjohtaja;
- 2/ Onko hänellä myönteisessä tapauksessa tämä oikeus ainoastaan erityisillä ehdoilla ja erityisissä olosuhteissa ja mitä laatua näiden ehtojen ja olosuhteiden tulee olla;
- 3/ Onko siinä tapauksessa, että tämä oikeus direktorion presidentin erottamiseen tunnustetaan, siitä seurauksena, että direktorion muidenkin jäsenten virantoimitus lakkaa;

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

4/ onko siinä tapauksessa, että on olemassa oikeus direktorion puheenjohtajan erottamiseen ainoastaan erityisillä ehdoilla ja erityisissä olosuhteissa, katsottava, että hra Böttcherin viime helmikuun 6 p:nä tapahtunut erottaminen on tapahtunut tällaisten olosuhteiden vallitessa;

5/ onko Simaitis'en direktorion asettaminen tapahtunut tällaisten olosuhteiden vallitessa;

6/ onko Memelin alueen kuvernöörin toimeenpanema maapäivien hajottaminen viime maaliskuun 22 p:nä, jolloin Simaitis'en direktorio sai epäluottamuslauseen, katsottava lainmukaiseksi.

Joskaan allekirjoittaneelle ei ole käytettävänään tuomioistuimen päätöksen sanamuotoa, näyttää kaikista julkisuuteen saatetuista tiedoista voivan pitää selvänä, että tuomioistuimen vastaus ensimmäiseen, toiseen, neljanteen ja viidenteen kysymykseen on myönteinen. Sen sijaan on se kolmanteen ja kuudenteen kysymykseen nähden kielteinen.

Päätöksen tekeminen ei kaikesta päättäen näytä tuomioistuimelle olleen mikä helppo asia. Liettuan päävaltuutettu Sidzikauskas on ilmoittanut kysymysten käsittelyyn tarvitun noin 40 eri istuntoa. Päätös on sitäpaitsi enemmistöpäätös, jonka takana on 10 tuomioistuimen 15 kysymysten käsittelyyn osaaottaneesta jäsenestä. Sen puolesta ovat antaneet äänensä seuraavien maiden tuomarit: Englannin, Ranskan, Japanin, Belgian, Puolan, Kiinan, Romanian, San Salvadorin, Columbian ja Liettuan. Päätöstä vastaan äänestivät eri perusteilla saksalainen, espanjalainen, hollantilainen, kubalainen ja italialainen tuomari, viimeainittu siitä syystä, että hän ei katsonut kysymysten ratkaisun kuuluvan tuomioistuimen kompetenssiin.

Haagin ratkaisu on Liettuulle varsin edullinen ja joka tapauksessa edullisempi kuin mihin Liettuassa oli valmistauduttu. Silmä huolimatta siitä että Liettuassa n.s. transitokysymyksen ratkaisun jälkeen on vallalla luottamus oikeuden jakoon Haagissa, ei mieliala Kaunaksessa viime viikkoina ole ollut korkealla. Allekirjoittajavaltojen valtuutettujen tuomioistuimelle esittämät jyrkät kannalausunnat ja se seikka, että tuomioistuin miltei yksimielisesti hyl-

käsi Liettuan taholta tehdyt väitteet viidennen ja kuudennen kysymyksen kuulumattomuudesta sen kompetenssiin, olivat synnyttäneet epävarmuutta, ellei suorastaan alakuloisuutta niissä piireissä, joissa asiain kulkua Haagissa lähemmin seurattiin. "Lietuvos Aidas'enkin" oli viime aikoina vaikea säilyttää virallista optimismiaan. Niinpä lausui lehti pari päivää ennen ratkaisua pääartikkelinsa loppusanoina: "Memel on osa Liettuaa. Ja millainen Haagin tuomioistuimen päätös lieneekään, niin on meidän aina muistettava, että itse asiassa ei tämä ratkaisu tule oleellisesti muuttamaan suhdettamme Memeliin. Siksi me odotamme ratkaisua kylmäverisyydellä".

Tämä "kylmäverisyys" on nyttemmin ratkaisun tapahduttua muutunut voittoriemuksi, joka miltei ylittää ne muodot, jolla voittoa n. s. transitokysymyksessä viime vuoden lokakuussa juhlittiin. Presidentti Smetona samoin kuin Memelin alueen ent. kuvernööri Merkys ovat Polangenin merikylypölyssä saaneet osakseen erityisen runsaasti suosionosoituksia ja osattomiksi niistä eivät tule varmaankaan jäämään ulkoministeri Zaunius ja Haagin-päävaltuutettu Sidzikauskas, joka molemmat tänään tulevat Kaunaksen operaan järjestetyssä kansalaisjuhlassa selostamaan Haagissa saavutettua voittoa ja sen merkitystä Liettualle. Sanomalehdet toistavat lihavin kirjaimin Haagin tuomioistuimen puheenjohtajan jäähyväissanat viimeainitulle: "Luekaa päätös! Liettua saa olla ylpeä tästä päätöksestä." "Lietuvos Aidas" lausuu pääkirjoituksessaan 12/8/: "Kalleinta kaikesta on meille päätöksen moraalinen merkitys. Me tunnemme nyt itsemme vahvistuneeksi oikeudentunnossamme. Samalla on meistä pesty pois tahra, millä kansainvälinen propaganda yritti meidät tahrata. Mitä taas päätöksen juridiseen puoleen tulee, on sillä erittäin suuri merkitys. Monet väärinkäsitykset meidän ja Memelin välillä tulevat nyt helposti haihtumaan. Haagin tuomioistuimen sanat tulevat alati muistutamaan Memelin saksalaisia siitä, että he ovat Liettuan tasavallan kansalaisia."

"Lietuvos Aidas'en" sanoissa on epäilemättä hetken huumautta, mutta kieltää ei voi, että Liettua on saavuttanut Haagissa huomattavan voiton. Onko tämä voitto 99-prosenttinen, kuten liettualais-

ystävällinen "Memeler Allgemeiner Zeitung" väittää, se jääköön kuitenkin sanomatta. Liettualle on joka tapauksessa erinomaisen tärkeää, että myönteisellä vastauksella ensimmäiseen ja neljanteen edelläesitettyyn kysymykseen Liettuan suverenisuus Memelin alueen suhteen tulee entistä selvemmin ja auktoritativisesti tunnustetuksi. Samalla on sille tärkeää, että Haagin tuomioistuin perusteluissaan lisäksi ja ikäänkuin vastaisen varalle lausuu: "Liettualta ei voi kieltää erinäisten oikeuksien käyttöä vain siitä tosiasiaista, että niitä ei ole sisällytetty expressio verbis statuutteihin. Statuutit eivät ole laaditut sitä varten että ne määrittelisivät Liettuan oikeudet, vaan Memelin alueen autonomian rajoittamiseksi."

Liettuan saavuttamasta voitosta on todistuksena myös se ärtynyt sävy, jolla useat Saksan lehdet kirjoittavat Haagin päätöksestä. "Königsberger Tageblatt" lausuu: "Haagin tuomioistuimen ratkaisu Memelin ristiriidassa on synnyttänyt Saksassa hämmästyystä ja suuttumusta. Tämä merkillinen tuomio merkitsee karkeaa saksalaisen oikeudentunnon loukkausta". "Lokal-Anzeiger" väittää, että "Kansainvälinen Tuomioistuin on jälleen tehnyt ratkaisun, mikä vastaa sen ranskalaisesti orientoidun enemmistön kantaa - viime kädessä Saksaa vastaan". Yksinpä "Vorwärtskin" kirjoittaa: "Tämä Haagin päätös merkitsee Saksalle sekä yllätystä että pettymystä. Ottaen huomioon Saksan virallisten laitosten selostuksen asiain tilasta täytyy tätä tuomiota pitää virheellisenä".

P. J. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA:

Kaunaksessa olevan lähetyksen kaps. no 8.

Ministeri Byrenius.

Hilka, 31/8 1932.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 583.

Riika, elokuun 31 p:nä 1932.

25/244/ae	2	32
2/9-32	2	32
5	C26	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Kau-
naksen Lähetystön tiedonantoja N:o 8, mikä käsittää seu-
raavan tiedotuksen:

"Kultturitaistelu" uudelleen syttymässä Liettuassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

R. S. Heurinen

Herra Ulkoasiainministeri

Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,

Helsinki.

Salainen.

SUOMEN KAUNAKSESSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 8.

R i i a ssa 31 p:nä elo kuuta 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
25/244/10. i. 32		
2/9.32	9	11
5	C26.	

Asia: "Kultturitaistelu" uudelleen
syttymässä Liettuassa.

"Kultturitaistelu" Liettuassa s.o. Liettuan diktaturihallituksen ja maan katolisen papiston välinen valtataistelu, jonka huippukohtana oli nuntio Bartolonin viime vuonna tapahtunut maastakarkoitus ja joka syrjästäkatsojasta on kuluvana vuonna näyttänyt - kaiketikin Vatikanista annettujen ohjeiden mukaan - jatkuvasti laantuvan, on odottamatta saanut sytykkeen, mikä todennäköisesti virittää sen uudelleen liekkiin. Tämän sytykkeen muodostaa yritys katolisen yliopiston avaamiseen Kaunaksessa, minkä hallitus miltei dramattisella tavalla keskeytti.

Odottamatta vastausta opetusministeriöön tekemänsä ilmoitukseen uuden yliopiston perustamisesta katolinen kirkkohallinto oli päättänyt järjestää yliopiston avajaisjuhlallisuuDET sunnuntaiksi kuluvan kuun 28 p:ksi. Ne aloitettiin kirkkojuhalla basilikassa, jossa alttaripalveluksen suoritti arkkipiispa ja jossa olivat läsnä internuntio, maan huomattavimmat prelaatit ja kristillisdemokrat-tisen puolueen johtomiehet. Kirkonmenojen jälkeen oli määräaikana siiryt-tävä juhla jatkamaan "Sauleen", katoliselle koulutalolle, jossa uudella yliopistolla aluksi oli varattu huoneusto. Lukuisilla autoilla "Sauleen" saapuneet juhlavieraat havaitsivat tällöin hämmästyksekseen, että kou-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

lutalon ovi oli sinetillä suljettu ja siihen kiinnitetty julistus, missä lyhyesti ilmoitetaan, että opetusministeriö "periaatteellisista syistä" ei ole katsonut voivansa suostua yliopiston avaamiseen. Saapuvilla olleiden polisiviranomaisten kehoituksesta oli saapuneiden jühlavieraiden samoinkuin paikalle keräytyvään uteliaan yleisön poistuttava ja uusi yliopisto - jäi avaavatta.

Katolisen papiston ja koko kristillis-demokratisen puolueen piirissä on tämä tapahtuma, kuten tänään luonani käyneeltä Liettuun sisäministerin apulaiselta vahvistuksena muilta tahoilta saamillani tiedoilla sain kuulla, synnyttänyt paljon pahaa verta. Yliopiston perustamiskiellon katsotaan loukkaavan Liettuun katolisten oikeuksia ja olevan ristiriidassa Vatikanin kanssa solmitun konkordatin 25 pykälän kanssa, jonka mukaan katolisella kirkolla on ilman muuta oikeus perustaa järjestöjä, joilla on "uskonnolliset tarkoitukset". Tämän lisäksi arvostellaan näissä piireissä - ja ehkä ei aivan syyttä - ankarasti sitä tapaa, jolla yliopiston avaamiskiello saatettiin sen perustajien tietoon. Yliopisto katsotaan tällä tahalla joka tapauksessa perustetuksi, vaikkakaan se "määrätyistä syistä" ei vielä voi alottaa toimintaansa.

Hallituspiireissä katsotaan taas "Lietuvos Aidaksen" mukaan, että uuden yliopiston perustajat ovat tehneet useita "muototoverheitä" ja laiminlyönnejä. He ovat tehneet yliopiston avaamisesta ilmoituksen sen sijaan, että heidän Liettuun lakien mukaan olisi pitänyt jättää opetusministeriöön siitä anomus. Myöskään ei hallituksen mielestä voida pitää yliopistona laitosta, jossa on vain kaksi tiedekuntaa; teologinen ja kauppatieteellinen, ja jonka opettajavoimat ovat "alapuolla arvostelun". Niinikään on yliopistolla "Saulesa" varattu huoneusto tarkoitukseensa täysin sopimaton.

Millaisen lajuuden riita "perustetusta", mutta avaamattomasta yliopistosta tulee saamaan, on vaikea vielä päätellä. Se riippuu lähinnä siitä, katsooko Vatikani - tai paremmin sanoen haluaako se katsoa - hallituksen yliopiston avaamiskiellollaan loukanneen konkordatin säännöksiä.

Joka tapauksessa on varmaa, että Vatikani on lämpimästi kannattanut tätä kristillis-demokratisen puolueen piirissä syntynyttä ajatusta vapaan katolisen yliopiston perustamiseksi sen jälkeen kuin Liettuan hallitus supisti teologisen tiedekunnan jäsenten lukua Vitautas Suuren yliopistossa. Se on myös tiettävästi valmistautunut uutta oppilaitosta aineellisestikin tukemaan. Muut tarkoitukseen tarvittavat varat ovat "yliopistoverona" kannettu usko-
vaisilta katolilaisilta kautta Liettuan. Vapaaehtoisina lahjoina on Amerikassa asuvilta liettualaisilta lisäksi saapunut noin 1/2 milj. litiä.

Avautuvatko nyt "perustetun" yliopiston ovet ja milloin, se jää vastaisuuden varaan. Nykyiset Liettuan vallanpitäjät eivät arvattavasti tässä suhteessa tule pitämään kiirettä.

P.: Ryminey

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA: _____

Kaunaksessa olevan lähetyksen rap. no 9.

Ministeri Gyrenius.

Riika, 8/10 1932.

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 677.

Riassa, lokakuun 8 p:nä 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 30/245/ae.		D. 10 32
11/10-32	No	LIN.
YHDEÄ	OSASTO	ASIA
5	C26.	

Herra M i n i s t e r i,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Kaunaksen
Lähetystön tiedonantoja N:o 9, mikä käsittää seuraavan tiedotuk-
sen:

Tilanteesta Liettuassa.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

B. Hummer

Herra

Ministeri A n t t i K u k k o n e n,

Ulkoasiainministeriö, H e l s i n k i.

Salainen.

SUOMEN KAUNAKSESSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 9.

R i i a s s a 8 p:nä loka kuuta 1932.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
30/245 he. D. 10 32		
10-32.3 LIL		
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C26	

Asia: Tilanteesta Liettuassa.

Syyskausi on alkanut Liettuassa suhteellisesti suotuisissa merkeissä. Haagin Liettualle suoppa ratkaisu Memelin asiassa on tuonut mukanaan laukeamisen vuoden alusta vallinneeseen poliittiseen pingotuneisuuteen, vaimentanut opposition häntä ja vahvistanut hallituksen samoin kuin tautininkain puolueenkin asemaa. "Juoksevien asiain" suhteen voi Liettuua nykyään katsoa olevan selvillä vesillä. "Ensi kerran voin lähteä rauhallisella mielellä Geneveen", sanoi minulle ulkoministeri Zaunius, "sillä siellä ei ole nyt esillä mitään Liettuun asiaa".

Voldemaraksenkaan taholta ei enää liene mitään yllätyksiä odotettavissa. Hän alkaa jo unohtua ihmisten mielistä ja hänen kannattajajoukkonsa on supistunut vallan vähäiseksi. "Tarkoin laskien hänen takanaan saattaa olla puolisen sataa henkeä, etupäässä nuorisoa", vakuutti minulle Liettuun apulaissisäministeri, jolla poliittisen polisin johtajana pitäisi asiassa olla hyvät tiedot. Oikeusjuttujensa päättymisen jälkeen - n. s. kruunujuttu ratkesi hänen voitokseen, mutta kaksi pienempää juttua on vielä vireillä - kerrotaan hänen aikovan siirtyä Etelä-Ranskaan, missä hänen vaimollaan on pienehkö maatila. Tässä tapauksessa hän voinee saada jonkunlaisen eläkkeenkin, sillä hallitus näkee hänet joka tapauksessa mieluummin "kylässä" kuin kotona, jossa hän vaikeiden tilanteiden sattuessa saattaa olla laakemattomana tekijänä.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Tämän entistä suhteellisesti rauhallisemman poliittisen tilanteen ohella on pantava merkille, että Liettuan taloudellinen tila yleiseen pulakauteen katsoen on verrattain hyvä ja joka tapauksessa huomattavasti parempi kuin sen naapurien. Sen ei ole tarvinnut turvautua näiden tapaan enemmän ulkomaankauppansa kuin valuttansa-kaan säännöstelyyn. "Liettualla ei ole mitään syytä eikä pakkoa ryhtyä kauppapolittisiin kokeiluihin", selitti haastattelussaan hiljan Kaunaksen kauppakamarin puheenjohtaja. Rankaisutoimenpiteenäkin jonkun maan suhteen, joka harjoittaa yksipuolista kauppapolitikkaa Liettuaan nähden, ei hänen mielestään kontingenttoimiseen olisi ryhdyttävä, vaan sen sijaan sanottava kauppasopimus sen kanssa irti ja sovellettava maksimitulleja sen tavaroihin.

Vuoden sato, millä Liettuan kaltaiselle maatalousmaalle on erikoisen suuri merkitys, on verrattain hyvä, joskaan se ei vastaa niitä toiveita, joita siihen keskikesällä asetettiin. Elokuun alkupuolella vallinneet pitkäaikaiset sateet saattoivat juuri tuleentuneen viljan, varsinkin vehnän, itämään, turmellen siten suuren osan satoa. Eräissä pohjoisissa piirikunnissa jäi sato siten 50 % ja kautta maan noin 20 % alemmaksi aikaisempaa arviota. Sitävastoin on rehu- ja juurikassato erinomaisen runsas ja karjatuotteiden vienti voisi, jos normaliset vientiolot vallitseisivat, entisestään kasvaa.

Myöskin teollisella alalla on, ellei suorastaan nousua, niin ainakin uutta yritteliäisyyttä havaittavissa. Liettua pyrkii määrätietoisesti siihen - tässä suhteessa katson olevan syytä alleviivata pää- ja rahaministeri Tubelis'en johdonmukaista ja samalla varovaa politiikkaa - että se niillä teollisuudenaloilla, jotka sille ovat luonnollisia, tulisi omillaan toimeen. Uusista teollisuusyrityksistä on ennen kaikkea mainittava Ruotsin tulitikkustrustin Kaunaksen lähelle rakennuttama paperitehdas, mikä ensi kuussa pannaan käyntiin. Sen on määrä tyydyttää kokonaisuudessaan Liettuan painopaperin tarve ja myöhemmin riittänee osa tuotannosta vientiinkin. Suunnittelun alaisena on myös kumitehdas Liettuan oma kulutusta varten.

Mutta niin suhteellisesti suotuisa kuin tilanne Liettuassa nykyhetkellä onkin, huomaa siellä käydessään samoin kuin tautininkain lehdistössäänkin kuitenkin eräänlaista epävarmuutta, jopa huolestuneisuuttakin vastaisuuteen nähden. Tämä koskee nimenomaan maan ulkopolittisia suhteita, joissa - Liettuasta itsestään riippumatta - osittain on tapahtunut ja osittain on tapahtumassa muutoksia.

Voldemaraksen valtakaudella oli Liettuan johtavien piirien poliittinen orientoituminen selvä: taisteluasenne Puolaa vastaan ja läheiset suhteet Sovjettiin ja Saksaan, joiden puolalaisvastaisesta politikasta ei voinut olla epäilyä. Ystävyyssuhteiden etsiminen Itämeren valtioihin oli Voldemaraksen mielestä vain "romantikkua", jota saattoi, kuten kulloinkin, harrastaa tai olla harrastamatta.

Tämä poliittinen konstellatio on kuluvan vuoden aikana huomattavasti muuttunut. Liettua on saanut selvästi nähdä, että niin toinen kuin toinenkin sen suurista poliittisista ystäväistä on, kukin tavallaan, poikennut tielle, joka ei ole yhdensuuntainen sen omien etujen kanssa. Sovjet, mutta varsinkin Saksa ovat antaneet Liettuan ulkopoliittiselle johdolle ja niille tosin perin pienille piireille, pienemmille kuin missään muussa Itämerenmaissa, jotka siellä poliittisia kysymyksiä harrastavat, uutta ajattelemisen aihetta.

Kaiken sen perusteella, mitä Saksassa on kuluvan vuoden aikana puhuttu ja kirjoitettu, näyttää nimittäin todennäköiseltä, että se ei tule tyytymään nykyiseen tilanteeseen Memelin alueella, jota se pitää "vanhana perintömaanaan" /"unser altes Erbland"/ aina Saksan Ritarikunnan ajoilta saakka, vaan vartoo tilaisuutta "rajajärjestykseen" Liettuan kustannuksella. Haagin ratkaisun jälkeen on tosin julkisuudessa noudatettu jonkunlaista pidättyväisyyttä Memelin alueen suhteen, mutta asia ei ole unohduksissa. Niinpä julkaisi muutama päivä sitten hugenbergiläinen "Montag" otsakkeella "Streiflichter aus dem unterjochten Memelland" kirjoituksen, missä väitetään Liettuan uhkaavan Saksan koillisrajaa ja "analfabeetti-kansan" sortavan Memelin ikivanhaa saksalaista asujamistoa. Kirjoittajan mielestä ei 97 % alueen asukkaista toivo mitään hartaanmin kuin "wieder zum Reich kommen zu können."

Esimerkkinä siitä, kuinka myös virallinen Saksa haluaa painostaa Memelin alueen erillisyyttä Liettuasta, voi m.m. mainita, että Saksan Memelissä oleva pääkonsuli, jonka muodollisesti täytyy olla Kaunaksen lähetystön alainen, käytännössä on yhteydessä vain Auswärtiges Amtin kanssa saaden sieltä suoraan kaikki ohjeensa ja osoittaen sinne tiedotuksensa. Yhteys Kaunaksen lähetystön ja Memelin pääkonsulinviraston välillä on siksi heikko, että lähettiläs Morath esim. sai tiedon direktorion puheenjohtajan Böttcherin vangitsemisesta - käynnillään Englannin asianhoitajan Prestonin luona, jolloin uutinen sivumennen sanoen vaikutti häneen niin voimakkaasti, että hän Prestonin sanain mukaan sai pyörtymiskohtauksen.

Mitä taas tulee Liettuan ja Sovjetin välisiin suhteisiin, eivät nekään ole voineet säilyä yhtä hyvinä kuin aikaisemmin. Sovjetin lähentyminen Puolaan ja non-aggressiosopimuksen allekirjoittaminen tämän kanssa on vaikuttanut viilentävästi mieliin Kaunaksessa. Lähettiläs Karski, jonka yhä lisääntynyt vieraanvaraisuus liettualaisten suhteen on herättänyt sikäläisessä diplomattiipiireissä erikoista huomiota, on kuulemani mukaan keskusteluissaan parhaansa mukaan bagatellisoinut kyseellistä sopimusta ja sen merkitystä, mutta varmaa on, että keskinäinen ymmärtämys selittelyistä huolimatta ei ole palautunut entiselleen.

Asiain näin ollen on ymmärrettävissä, että Kaunaksessa on tahtoon tai tahtomatta syntynyt ajatus poliittisen orientoitumisen tarkistamisesta. Siinä pienessä piirissä, jossa asiat siellä päätetään, on erään kertojani mukaan utterasti pohdittu eri mahdollisuuksia, kuten lähentymistä Puolaan, jota ajatusta kesän kuluessa Kaunaksessa käyneet senattori Lednicki ja päätoimittaja Ogulitsh ovat osaltaan yrittäneet edistää, kuin myös kiinteämpää yhteistoimintaa Latvian ja Viron kanssa Balticumien merkeissä. Otaksuttavaa kuitenkin on, että näissä neuvotteluissa ei ole jouduttu mihinkään positiviin tuloksiin. Mitään merkkejä ei siitä ainakaan ole ollut havaittavissa.

P. S. Zymin